

Uczeń zdolny

Zestawienie bibliograficzne

Odkryj i maksymalnie wykorzystaj zarówno zdolności własne, jak i swoich wychowanków.

WITOLD DOBROŁOWICZ

Istnieje coś bardziej niespotykanego, coś o wiele lepszego niż zdolności, to jest zdolność rozpoznawania zdolności.

ALBERT HUMBART

Uczeń zdolny - to uczeń osiągający lepsze wyniki od swoich rówieśników, w przypadku, gdy zachowane są jednakowe dla wszystkich warunki pracy, lub uzyskujący te same co inni wyniki. Zawdzięcza to wyższemu niż u innych rozwojowi takich zdolności, jak myślenie, zdolność obserwacji, wyobraźnia, pamięć, uwaga, sprawności manualne i ruchowe [1].

Uczniowie zdolni charakteryzują się dwiema podstawowymi cechami: ponadprzeciętnymi osiągnięciami lub potencjalnymi zdolnościami do takich osiągnięć. Cechę pierwszą można stwierdzić obserwując rezultaty aktywności ucznia, cechą drugą - badając go instrumentami psychologicznymi, na przykład testami. Trafna diagnoza psychologiczno-pedagogiczna, identyfikowanie uczniów zdolnych poprzez wnikliwą obserwację sposobów uczenia się i myślenia oraz zachowania dzieci może stanowić bardzo dobrą podstawę do wyodrębnienia tej grupy uczniów.

Badania wykazują, że **zdolne dzieci często cechuje syndrom braku osiągnięć**. Okazuje się, że o sukcesie czy to w szkole, czy w przyszłej pracy zawodowej decyduje nie tylko wysoki wskaźnik rozwoju intelektualnego czy duży poziom wiedzy, ale też inne czynniki. Ważną rolę odgrywają tu zdolności twórcze, osobowość, motywacja, zdolność do wyznaczania celów i dokonywania trafnych wyborów, odpowiedzialność za podejmowane czyny i decyzje, umiejętność rozpoznawania i oceniania swoich zdolności i pragnień. Powyższe cechy nie są ostatecznie zdeterminowane w momencie narodzin, ale podlegają ćwiczeniu i wyuczeniu. Dlatego też nauczyciele powinni włożyć jak największy wysiłek w to, żeby je uwydatniać i wzmacniać [2].

Zadaniem nauczycieli i szkoły jest wspomaganie pełnego rozwoju dzieci, szczególnie tych zdolnych, które potrzebują dodatkowej stymulacji, aby ujawnić i rozwinąć swe możliwości. Zadaniem szkoły jest nie tylko uczyć, ale też wychowywać i wpajać różne wartości. Przygotowanie do życia nastawionego na zmianę, umiejętność szybkiego znajdowania się w nowej sytuacji, rozwijanie wyobraźni, innowacyjnego myślenia.

Od lat istnieje spór przedstawicieli różnych podejść do nauczania zdolnych dzieci. Jedni twierdzą, że dla lepszego rozwoju potencjałów korzystniejsze jest nauczanie w specjalnie do tego przeznaczonych szkołach. Przeciwnicy uważają, iż trafniejsza jest edukacja w szkołach masowych ze względu na możliwość rozwoju społecznego i kontaktowania się z uczniami przeciętnymi. Należy bowiem traktować ucznia zdolnego całościowo jako istotę nie tylko inteligentną czy twórczą, ale też społeczną, emocjonalną, duchową. Uczniowie ci niewątpliwie potrzebują wsparcia i zrozumienia zarówno ze strony nauczycieli, jak i rodziców.

Niniejsze zestawienie bibliograficzne skierowane jest do szerokiego grona nauczycieli, wychowawców, psychologów oraz rodziców pracujących z dziećmi zdolnymi i wspierających ich rozwój. Ujmuje wybór literatury - zarówno wydawnictw zwartych, jak i artykułów z czasopism za lata 1998-2006, ze szczególnym uwzględnieniem materiałów najnowszych z lat dwutysięcznych. Opisy bibliograficzne uporządkowane alfabetycznie według tytułów publikacji, wyróżniając książki i artykuły z czasopism.

Książki:

1. **Dzieci zdolne** / Mirosława Partyka. - Warszawa: Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej MEN, 2000. - 16 s. ; 14 cm
2. **Dobór i kształcenie uczniów zdolnych: studium porównawcze o legitymizacji instytucji edukacyjnych** / Grzegorz Szumski; Wyższa Szkoła Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie. - Warszawa: Wydaw. Politechniki Warszawskiej, 1995. - 119 s.: rys. ; 24 cm
3. **Jak kształcić uzdolnienia dzieci i młodzieży** / Judy W. Eby, Joan F. Smutny; tł. [z ang.] Krzysztof Konarzewski. - Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1998. - 213, [3] s. ; 1 rys. ; 24 cm

4. **Ministerstwo Edukacji narodowej** o pomocy psychologiczno-pedagogicznej / oprac. Wojciech Książek. - Warszawa: Ministerstwo Edukacji Narodowej, 2001. - 152 s. ; 20 cm (Biblioteczka Reformy ; 40)
5. **Ministerstwo Edukacji Narodowej o uczniu zdolnym** / oprac. Wojciech Książek. - Warszawa: Ministerstwo Edukacji Narodowej, 1999. - 40 s. ; 20 cm (Biblioteczka Reformy ; 15)
6. **Modele opieki nad dzieckiem zdolnym** : materiały z I i II Forum Wymiany Doświadczeń Osób Pracujących z Dziećmi Zdolnymi, Warszawa maj 1998, maj 1999 / pod red. Mirosławy Partyki. - Warszawa: Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej MEN, 2000. - 164, [16] s. tab. kolor : il. ; 24 cm
7. **Osiągnięcia uczniów zdolnych** / Andrzej Edward Sękowski. - Wyd. 2 rozszerz. - Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 2001. - 254 s.: il. ; 24 cm
8. **Syndrom Nieadekwatnych Osiągnięć** jako niepowodzenie szkolne uczniów zdolnych: diagnoza i terapia / Beata Dyrda. - Kraków: „Impuls”, 2000. - 172, [1] s. : il. ; 23 cm
9. **Szkolny system wspierania zdolności**: jak rozpoznawać i rozwijać dziecięce uzdolnienia? / Iwona Fechner-Sędzicka. - Toruń ; Łysomice: „Aker”, [2005]. - 79 s.: rys. ; 21 cm
10. **Teoria i praktyka edukacji uczniów zdolnych** / red. Wiesława Limont. - Kraków: „Impuls”, 2004. - 372, [4] s. : fot., rys., wykr. ; 24 cm
11. **Twórczość metodyczna nauczyciela** / Jerzy Kujawiński. - Poznań: Wydaw. Naukowe Uniwersytetu im. A. Mickiewicza, 2001. - 199, [1] s.: il., wykr., ; 24 cm
12. **Uzdolnienia ruchowe dzieci w wieku szkolnym** / Jerzy Eider. - Szczecin: Wydaw. Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 1999. - 91 s., [1] k. tabl. złoż.: wykr. : 24 cm
13. **W poszukiwaniu koncepcji kształcenia zdolnych** : 15-lecie Towarzystwa Szkół Twórczych 1983-1998 / Danuta Nakoneczna. - Warszawa Towarzystwo Szkół Twórczych, 1998. - 197 s.: 2 mapy ; 24 cm
14. **W poszukiwaniu matematycznych talentów** / Sławomir Kopański. - Wilkowice: „Dla Szkoły”, cop. 2003. - 120 s. : rys. : 24 cm
15. **Wspieranie elementarnych zdolności twórczych uczniów** / Władysław Puślecki. - Kraków: „Impuls”, 1998. - 207 s. ; 21 cm
16. **Wspieranie rozwoju ucznia i nauczyciela** / Krystyna Wojda, Małgorzata Szybalska, Jan Chojnicki. - Warszawa: Wydaw. ABC, cop. 2005. - 366 s. ; 21 cm (Biblioteka Dyrektora Szkoły) Stan prawny na dzień 1 kwietnia 2005 roku
17. **Zabawy ze sztuką**: podręcznik metodyczny dla nauczycieli: praca z dzieckiem uzdolnionym, wrażliwym lub nieśmiałym w małych grupach: grupy wiekowe 5-7 lat, 7-9 lat i 9-13 lat (ponad 100 tematów plastycznych) / Anna Kalbarczyk. - Kraków: „Impuls”, 2005. - 977, [3] s. ; 24 cm
18. **Zdolni, utalentowani, twórczy**: poradnik dla pedagogów, psychologów, nauczycieli i rodziców / Mirosława Partyka. - Warszawa: Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej MEN, 1999. - 172 s.: rys. ; 24 cm

Artykuły z czasopism:

19. **Cechy uczniów zdolnych** / Maria Witkoś // Nowy Biuletyn Szkolny. - 2001, nr 5, s. 36-37
20. **Charakterystyka ucznia zdolnego** / Beata Kuczyńska // Edukacja i Dialog. - 2004, nr 2, s. 56-57
21. **Czy mamy system opieki** dla uczniów wybitnie uzdolnionych / Janusz Abramczyk // Nowa Szkoła. - 2003, nr 5, s. 18-22
22. **Dlaczego należy pomagać najlepszym uczniom?** / Piotr Jarząbek // Edukacja i Dialog. - 2001, nr 1, s. 35-40
23. **Dzieci specjalnej nadziei** / Karolina Sobczyńska // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. - 1999, nr 6, s. 23-29
24. **Dzieci zdolne wymagają troski** / Anna Chaber-Dądała // Edukacja i Dialog. - 2004, nr 9, s. 26-30

25. **Dziecko zdolne w przedszkolu** / Kazimiera Suska // Nowe w Szkole. - 2002, nr 3, s. 24
26. **Edukacja ucznia zdolnego** / Magdalena Dobrzańska // Edukacja i Dialog. - 2006, nr 2, s. 51-55
27. **Jak współpracujemy z uczniami zdolnymi** w procesie edukacji chemicznej? / Danuta Jankisz, Juliusz Jankisz. - Bibliogr. // Chemia w Szkole. - 2001, nr 1, s. 8-12
28. **Kształcenie uczniów zdolnych** / Ryszarda Ewa Bernacka // Remedium. - 2002, nr 10, s. 10-11
29. **Niepowodzenia szkolne uczniów zdolnych** - jak na problem powinni spojrzeć wychowawcy / Joanna Cieślakowska // Wychowanie na co Dzień. - 2003, nr 7-8, s. 27-30
30. **Porozmawiajmy o uczniach zdolnych** / Andrzej E. Sękowski; rozm. przepr. Paulina Andrzejczak, Michał Gumowski // Psychologia w Szkole. - 2004, nr 3, s. 73-81
31. **Potrzeba troski o ucznia zdolnego** / Urszula Raś // Szkoła Zawodowa. - 1999, nr 4, s. 28-32
32. **Praca z uczniami zdolnymi** w amerykańskiej szkole / Magdalena Szmyd-Skórczewska // Edukacja i Dialog. - 2003, nr 9, s. 67-72
33. **Praca z uczniem zdolnym** / Izabela Bańczerowska // Inspiracje Polonistyczne. - 2000, nr 19-20, s. 39-45
34. **Praca z uczniem zdolnym** / Anna Piechal // Edukacja i Dialog. - 2005, nr 3, s. 27-30
35. **Praca z uczniem zdolnym** / Małgorzata Słyk // Życie Szkoły. - 2000, nr 4, s. 206-208
36. **Praca z uczniem zdolnym** / Dorota Szczepańska // Nowe w Szkole. - 2004, nr 6, s. 8, 9, 10, 11, 12
37. **Praca z uczniem zdolnym** na zajęciach pozalekcyjnych z chemii w gimnazjum / Hanna Wojciechowska // Wszystko dla Szkoły. - 2002, nr 6, s. 18
38. **Praca z uczniem zdolnym na lekcjach historii** / Melania Sobańska // Wiadomości Historyczne. - 2004, nr 1, s. 43-51
39. **Praca z uczniem zdolnym w „Kole Miłośników Poezji”** (program autorski) / Beata Prościak // Język Polski w Liceum. - 2004/2005, nr 3, s. 98-107
40. **Praca z uczniem uzdolnionym w Austrii** / Irena Koszyk // Dyrektor Szkoły. - 2005, nr 5, s. 25-28
41. **Problemy diagnozowania zdolności u dzieci** / Teresa Giza // Nauczanie Początkowe. - 2002/2003, nr 4, s. 18-22
42. **Program klasy autorskiej kulturoznawczej** jako jedna z koncepcji kształcenia uczniów zdolnych / Małgorzata Byszuk. - Tab. // Kwartalnik Edukacyjny. - 2000, nr 2, s. 37-56
43. **Skąd się biorą zdolne dzieci?** / Beata Kuczyńska // Edukacja i Dialog. - 2002, nr 5, s. 38-39
44. **Sposoby kształcenia uczniów zdolnych** / Teresa Gęca, Eliza Starostka // Gazeta Szkolna. - 2001, nr 24, s. 16
45. **Standardy kształcenia uczniów zdolnych** / Jerzy Janowicz // Matematyka. - 2005, nr 3, s. 27-30
46. **46. Stymulowanie rozwoju uczniów uzdolnionych** matematycznie w edukacji zintegrowanej: o kółku matematycznym w klasach I-III / Ewa Stucka-Bogdan // Wszystko dla Szkoły. - 2002, nr 6, s. 1-2
47. **Stymulowanie zdolności twórczych i werbalnych uczniów** / Grażyna Miedzirska // Języki Obce w Szkole. - 2002, nr 1, s. 26-29
48. **Sytuacja dzieci uzdolnionych** w grupie przedszkolnej / Teresa Giza // Nauczanie Początkowe. - 2003/2004, nr 3, s. 28-31
49. **Szanse i zagrożenia dla rozwoju uczniów zdolnych** / Joanna Sosnowska // Edukacja i Dialog. - 2001, nr 9-10, s. 61-65
50. **Szczególne uzdolnienia** - zarys problematyki / Maria Witkoś. - Bibliogr. // Życie Szkoły. - 2001, nr 6, s. 329-332

51. **Szkoła - szansa czy zagrożenie dla ucznia zdolnego?** / Wiesława Limont // Psychologia Wychowawcza. - 2004, nr 3, s. 83-93
52. **Szlifowanie diamentu** / Dagmara Ejdyś // Edukacja i Dialog. - 2006, nr 2, s. 56-59
53. **Uczeń wybitnie zdolny** / Maria Witkoś // Wychowawca. - 2006, nr 1, s. 18-20
54. **Uczeń zdolny** / Krystyna Witek // Dyrektor Szkoły. - 1998, nr 11, s. 36-37
55. **Uczeń zdolny - dobrodziejstwo czy problem** / Beata Krzywda // Edukacja i Dialog. - 2004, nr 2, s. 51-55
56. **Uczeń zdolny i jego potrzeby czytelnicze: analiza i opis przypadku problemu edukacyjnego w bibliotece szkolnej** / Grażyna Szpulak // Biblioteka w Szkole. - 2002, nr 5, s. 13
57. **Uczeń zdolny w szkole** / Justyna Dobrołowicz // Psychologia w Szkole. - 2004, nr 3, s. 95-105
58. **Uczeń zdolny w szkole** / Ewa Kosińska // Wychowawca. - 1999, nr 2, s. 31
59. **Uczeń zdolny w szkole** / Aleksandra Tokarz // Nowa Szkoła. - 2004, nr 2, s. 4-13
60. **Uczniowie uzdolnieni** / Jolanta Sporniak. - Tab. - Bibliogr. // Życie Szkoły. - 2003, nr 4, s. 202-203
61. **Uczniowie zdolni** / Józef Winiarski // Wychowawca. - 1999, nr 2, s. 31
62. **Wybrane różnice indywidualne a osiągnięcia uczniów zdolnych** / Andrzej Edward Sękowski // Przegląd Psychologiczny. - T. 41 (1998) nr 1-2, s. 105-120
63. **Zdolności a kompetencje społeczne uczniów** / Małgorzata Kuśpit // Remedium. - 2005, nr 9, s. 16-17
64. **Zdolności a uzdolnienia** / Ryszarda Ewa Bernacka // Wychowawca. - 2006, nr 1, s. 5-9
65. **Zdolności twórcze w wieku przedszkolnym** / Wiesława Limont // Wychowanie w Przedszkolu. - 2002, nr 8, s. 451-454

[1] W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 2004, s. 481.

[2] M. Dobrzańska, *Edukacja ucznia zdolnego*, „Edukacja i Dialog” 2006 nr 2, s. 52-53.